

HCS D

**Human capital and social
development.**

2025 – volume 16, issue 4

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

2025 – 16-jild, 4-son

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

**Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali
Journal Human capital and social development
Журнал Человеческий капитал и социальное развитие
Jurnali**

15-jild, 4-son (avgust) 2025.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развитие”
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Jurnal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023-yil 30-noyabrdagi 342/3-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqiqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: muhridinrabbimov@gmail.com

«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
JURNALI

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich

Kotib: PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

DSc, professor Daler Mirpochoyev (Iqtisodiyot va savdo instituti, Tojikiston)

PhD, professor Arindam Banik (Xalqaro menejment instituti, Hindiston)

PhD, professor Jiye Li (Sian Jiatong universiteti, Xitoy Xalq Respublikasi)

PhD, professor Bayong Van Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Vonyong Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Yan Patterson (Kvinslend universiteti, Avstraliya)

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Usmonova Dilafruz Karshiyevna (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

PhD, dots. Karjavova Xurshida Abdumalikovna (SamDU)

PhD, dots. Mansurova Nargiza Shamsiddinovna (“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti)

PhD, dots. Djalilov Faxriddin Azimovich (SamDU)

PhD, dots. Boltayev Burxon Sadinovich (SamDU)

PhD, dots. Maxmudova Mohinur Ravshanbekovna (SamDU)

RAQAMLI IQTISODIYOTDA INSON KAPITALINI BOSHQARISH TAMOYILLARI VA USULLARI

E.M.Tileuov

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti, Nukus, Qoraqalpog'iston.

OPEN ACCESS

HCSD

Correspondence

Tileuov Erkinbay Muratbaevich

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti,

Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi

kafedrasi mudiri, p.f.f.d. (PhD), dotsent

Email: tileuov.erkinbai@gmail.com

Tel: +999890 653 75 67

Received: 21 July 2025

Revised: 29 July 2025

Accepted: 16 August 2025

Published: 30 August 2025

Funding source for publication:
Samarkand State University.

Publisher's Note: HCSD stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: Journal Human capital and social development © 2 by Samarkand State University is licensed <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalini boshqarishning tamoyillari, usullari va konseptual yondashuvlari tahlil qilingan. Tadqiqotda inson kapitali tushunchasining evolyutsiyasi, raqamli transformatsiya jarayonida uning iqtisodiy ahamiyati hamda boshqaruv mexanizmlarining yangi shakllari yoritilgan. Raqamli texnologiyalar inson kapitalini samarali boshqarishda qanday rol o'ynashi ilmiy asoslangan. Xalqaro tajriba bilan bir qatorda O'zbekiston sharoitida inson kapitalini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, inson kapitali, bilim iqtisodiyoti, intellektual resurslar, raqamli boshqaruv, innovatsion menejment, kompetensiya modeli, mehnat bozori, Big Data, sun'iy intellekt, raqamli transformatsiya.

ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМ КАПИТАЛОМ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

Аннотация: В статье анализируются принципы, методы и концептуальные подходы к управлению человеческим капиталом в цифровой экономике. В исследовании рассматривается эволюция понятия человеческого капитала, его экономическое значение в процессе цифровой трансформации и новые формы механизмов управления. Научно обоснована роль цифровых технологий в эффективном управлении человеческим капиталом. Наряду с учетом международного опыта разработаны предложения по организационно-экономическим механизмам развития человеческого капитала в условиях Узбекистана.

Ключевые слова: цифровая экономика, человеческий капитал, экономика знаний, интеллектуальные ресурсы, цифровой менеджмент, инновационный менеджмент, модель компетенций, рынок труда, большие данные, искусственный интеллект, цифровая трансформация.

PRINCIPLES AND METHODS OF HUMAN CAPITAL MANAGEMENT IN THE DIGITAL ECONOMY

Annotation: This article analyzes the principles, methods and conceptual approaches to human capital management in the digital economy. The study covers the evolution of the concept of human capital, its economic significance in the process of digital transformation, and new forms of management mechanisms. The role of digital technologies in the effective management of human capital is scientifically substantiated. Along with international experience, proposals have been developed on organizational and economic mechanisms for the development of human capital in the conditions of Uzbekistan.

Keywords: digital economy, human capital, knowledge economy, intellectual resources, digital management, innovative management, competency model, labor market, Big Data, artificial intelligence, digital transformation.

Kirish.

Zamonaviy global iqtisodiy tizimda inson kapitali iqtisodiy o'sishning eng muhim strategik resursi sifatida qaralmoqda. Jahon banki (World Bank, 2023) ma'lumotlariga ko'ra, milliy boylikning 60 foizdan ortig'ini inson kapitali tashkil etadi, moddiy va tabiiy resurslar esa ikkinchi darajali ahamiyatga ega bo'lmoqda. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalining roli yanada ortib, u innovatsion g'oyalar, axborot texnologiyalari va bilimlarni iqtisodiy qiymatga aylantiruvchi asosiy omilga aylanmoqda.

Raqamli iqtisodiyot shunchaki texnologik tizim emas, balki inson salohiyati, intellektual kompetensiyalar va raqamli savodxonlik darajasiga tayanadigan yangi iqtisodiy paradigma hisoblanadi. Shu bois inson kapitalini samarali boshqarish raqamli davrda korxona, tarmoq va butun milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini belgilovchi hal qiluvchi omilga aylanmoqda.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyotda inson kapitalini boshqarish tizimi uchta ustun tamoyilga asoslanadi:

1. Moslashuvchanlik va uzluksiz o'qitish (lifelong learning) – raqamli texnologiyalar doimiy o'zgarayotgan sharoitda kadrlar kompetensiyasini yangilab borish;

2. Innovatsion motivatsiya va raqamli madaniyat – insonlarni yangilik yaratishga rag'batlantiruvchi ijtimoiy-iqtisodiy muhitni shakllantirish;

3. Ma'lumotga asoslangan boshqaruv (data-driven hrm) – katta ma'lumotlar va sun'iy intellekt yordamida inson resurslarini rejalashtirish va samaradorligini baholash.

O'zbekiston Respublikasida ham

inson kapitalini rivojlantirish raqamli transformatsiyaning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, "Inson kapitalini rivojlantirish konsepsiyasi – 2030", hamda Prezidentning PF-6079-son Farmoni (2020-yil 5-oktabr)da raqamli boshqaruv, kadrlar malakasini oshirish, masofaviy ta'lim tizimlarini joriy etish va bilimga asoslangan iqtisodiyotga o'tish choralari belgilangan.

Biroq amaliyotda bir qator tizimli muammolar saqlanib qolmoqda:

– inson kapitali rivojlanishini monitoring qilishning raqamli platformalari to'liq shakllanmagan;

– kadrlar kompetensiyalarini raqamli baholash tizimi yetarli darajada joriy etilmagan;

– inson resurslarini rejalashtirishda ma'lumotlar tahlili (analytics)dan foydalanish darajasi past;

– innovatsion motivatsiya va raqamli madaniyat elementlari sust rivojlangan.

Shu sababli, raqamli iqtisodiyotda inson kapitalini boshqarish tamoyillari va usullarini takomillashtirish dolzarb ilmiy va amaliy vazifa bo'lib, bu masala inson resurslarini iqtisodiy samaradorlik va raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashgan holda boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqishni talab qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili.

Raqamli iqtisodiyotda inson kapitalini boshqarish masalasi so'nggi yillarda xalqaro iqtisodiy adabiyotlarda eng ko'p tadqiq etilgan mavzulardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Bu boradagi dastlabki nazariy asoslar G. Becker (1964) va T. Schultz (1971) tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, ular inson

kapitalini iqtisodiy resurs sifatida talqin qilib, uni investitsiya va bilim orqali ko'paytirish mumkinligini asoslaganlar. Beckerning "Human Capital" asarida ta'lim, sog'liqni saqlash va kasbiy tayyorgarlik iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlari sifatida ko'rilgan.

Keyinchalik R. Lucas (1988) va P. Romer (1990) o'zlarining endogen o'sish nazariyasida inson kapitali va texnologik innovatsiyalar o'rtasidagi bevosita bog'liqlikni ochib bergan. Ularning fikricha, iqtisodiy o'sishning barqaror manbai inson kapitalining sifat jihatdan o'sishidir.

Raqamli transformatsiya davrida bu konsepsiya yangicha mazmun kasb etdi. K. Schwab (2016) o'zining "The Fourth Industrial Revolution" asarida inson kapitalini raqamli iqtisodiyotning markaziy elementi deb ataydi. Uning ta'kidlashicha, yangi texnologiyalar (sun'iy intellekt, Big Data, IoT, blockchain) ishlab chiqarishdan ko'ra inson tafakkuri, bilim va innovatsion tafakkurga tayanmoqda. Shu bois, inson kapitalini boshqarish tamoyillari ham o'zgarib, ma'lumotga asoslangan qarorlar (data-driven decisions) asosiy vositaga aylanmoqda.

J. Brynjolfsson va A. McAfee (2018) asarlarida esa raqamli texnologiyalar inson mehnatining samaradorligini oshirishda katta rol o'ynashi, lekin shu bilan birga yangi ko'nikmalar (digital skills)ni talab qilishi ta'kidlanadi. Ularning fikricha, inson kapitalini boshqarishda asosiy tamoyil – bu ***"Inson–texnologiya integratsiyasi"***dir.

R. Florida (2019) "The Creative Class" asarida zamonaviy iqtisodiyotning o'sishida ijodkor insonlarning roli oshganini ko'rsatib, "kreativ kapital" tushunchasini inson kapitalining yuqori

bosqichi sifatida kiritgan. Bu yondashuv raqamli iqtisodiyotda innovatsion fikrlash va kreativlikni asosiy resurs sifatida ko'radi.

O'zbekistonlik olimlardan Q.X. Abdurahmonov (2021), Z.Y. Xudoyberdiyev (2022), M.M. Islomov (2023), A.V. Vahobov (2022) kabi tadqiqotchilar o'z ishlarida inson kapitalini milliy raqamli transformatsiya kontekstida o'rganib, kadrlar tayyorlash, kompetensiya modellarini yaratish va raqamli boshqaruv tizimini rivojlantirish zarurligini ta'kidlaganlar.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqot jarayonda iqtisodiy tizimlar va nisbatlarni o'rganishga dialektik va tizimli yondashuv, qiyosiy va solishtirma tahlil, statistik yondashuv, guruhlash usullari qo'llanilgan.

Tahlil va natijalar.

Hozirgi vaqtda jahondagi mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi o'zining mohiyati va mazmuni jihatidan oldingi bosqichlardan keskin darajada farq qiladi. Iqtisodiy o'sishning yangicha talqini jahon iqtisodiyoti fanida zamonaviy, konseptual yondashuvlarni zarurat etmoqda. Xususan, inson kapitali iqtisodiyotda boshqa faoliyatlarga nisbatan birmuncha kengroq tadqiq etilmoqdiki, bunda birinchi navbatda raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalidan samarali foydalani, unga investitsiyalarni kiritish orqali aholi turmush darajasi va sifatini ta'minlashga qaratilganligi bilan izohlanadi.

Hozirgi kungacha maxsus tavsifga ega inson kapitali eng qimmat hisoblanadi, umumiy ko'nikmalarga ega inson kapitaliga esa ikkinchi darajali ahamiyat berilgan. Biroq, mazkur muammo doirasidagi zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki,

bugungi kunda ularning o'рни o'zgarib bormoqda. Bunda birinchi o'ringa tizimli fikrlash, emotsional intellekt, moslashuvchanlik, kretivlik, noaniq sharoitlarda ishlash qobiliyati, uzluksiz ta'lim olish qobiliyati kabi umumiy ko'nikmalar va kompetensiyalar kiradi. Maxsus inson kapitaliga talablar ham o'zgarib bormoqda. Raqamli iqtisodiyotning o'zaro bog'liq texnologiyalari sohasida ilg'or loyihalarni amalga oshirish maxsus raqamli kompetensiyalarga ega mutaxassislar, o'z faoliyati sohasini chuqur anglaydigan hamda muayyan sohalaridagi bilim va tajribaga ega talabni shakllantiradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, sun'iy intellekt va robototexnika komponentlari kabi o'zaro bog'liq texnologiyalar mehnat bozoriga turlicha ta'sir ko'rsatadi. Ularning faol rivojlanishi va ommalashishi, bir tomondan, ish joylarining qisqarishiga va ish haqidagi tengsizlikning oshishiga olib keladi, boshqa tomondan, bu prinsipial jihatdan bandlikning zamonaviy shakllariga asoslangan yuqori haq to'lanadigan kasblarni paydo bo'lishiga imkoniyat yaratadi. 2022 yilda iqtisodiyotda zamonaviy texnologiyalarning kengayishi va ommalashishi sababli jami yangi ish o'rinlari tarkibida zamonaviy ish o'rinlarining ulushi 22,0 %ni tashkil etishi kutilmoqda. Avtomatlashtirilgan tizimlar va robotlar mijozlarga xizmat ko'rsatish, moliyaviy xizmatlar, tibbiyot, qishloq xo'jaligi, logistika va harbiy sohada foydalanilmoqda, ko'pincha insonlar mehnatiga iqtisodiy jihatdan foydali hisoblangan muqobil bo'lib xizmat qiladi. Xalqaro robototexnika federatsiyasining ma'lumotlariga ko'ra, ishlagan 1 million soat davomida bitta robotning paydo bo'lishi mehnat unumdorligini 0,04

foizga oshiradi, shu bilan birga avtomatlashtirish tufayli ekspluatatsiya xarajatlari 15 %dan 90 %gacha tejallishi mumkin.

Respublikamizda ijtimoiy-iqtisodiy tizimni raqamli transformatsiyasining makroiqtisodiy, ijtimoiy-demografik va texnologik tendensiyalariga e'tibor qaratsak: mehnat bozoridagi nomutanosiblik (frilanserlar sonining tez o'sishi, yangi «raqamli» kasblarning paydo bo'lishi, avlodlar o'rtasidagi raqamli bilimlardagi farq, mehnat migratsiyasi); liderlik va raqobatning transmilliy xususiyati, innovatsion loyihalar uchun milliy chegaralarning ochiqqligi (jamiyat va sanoatning raqamli transformatsiyasiga ega bo'lgan yetakchilar ustunlikka ega bo'ladi); davlat va jamiyatning raqamli transformatsiyalashuvi (raqamli hukumat, raqamli davlat xizmatlari, aqlli shaharlar, fuqarolarning raqamli transformatsiyalashuvi bo'yicha qarorlarni qabul qilishda sun'iy intellektdan foydalanish); inson kapitalini rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlar va inson biologik xususiyatlarini boshqarish bo'yicha ishlanmalar; insonning tabiiy intellektini degradatsiyalash: qisqacha fikrlash, texnologiyaga intellektual bog'liqlik, haqiqat va illyuziya o'rtasidagi chegarani yo'qotish, dunyo haqida noadekvat tasavvurni shakllanishi, kiber tahdidlar: kiberterrorizm, kiberjosuslik, kiber urushlar va kiberjinoyat.

Bu tendensiyalar ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning raqamli transformatsiyasini cheklovchi va raqamli transformatsiyani jadallashuvini ta'minlovchi tashqi va ichki omillar tizimini aniqlaydi. 1-jadvalda raqamli transformatsiyani cheklovchi va cheklovchi asosiy omillar tasnifini keltiramiz.

Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning raqamli transformatsiyasini cheklovchi asosiy omillar tasnifi

Raqamli transformasini cheklaydigan tashqi omillar	
Davlat to'siqlari	1. Mamlakatdagi iqtisodiy noaniqlik, so'mning o'zgaruvchanligi. 2. Normativ cheklovlar, raqamli standartlarning yo'qligi. 3. Korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning maxsus chora-tadbirlari yo'qligi.
Raqobat to'siqlari	1. Raqamli texnologiyalarni joriy etish «an'anaviy model»ga amal qiluvchi yetkazib beruvchilar va iste'molchilar tomonidan xarajatlarni talab qiladi. 2. Iste'molchining tanish mahsulotlarga (xizmatlarga) sodiqligi. 3. Muvaffaqiyatli tajriba yoki korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanishning salbiy tajribasi haqida ma'lumot yo'qligi.
Texnologik to'siqlar	1. Korxonaning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga oladigan raqamli yechimlarning yetishmasligi. 2. Raqamli texnologiyalarning jinoiy tajovuzlardan zaif himoyasi. 3. Infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi (aloqa kanallarining past o'tkazuvchanligi, mobil Internetga kirishning yo'qligi, ma'lumotlar markazlarining yetishmasligi va boshqalar). 4. Bir qator sanoat ishlab chiqarishlari uchun dasturiy ta'minotning mahalliy analoglari yo'qligi.
Raqamli transformasini cheklaydigan ichki omillar	
Resurs to'siqlari	1. Raqamli texnologiya loyihalarining yuqori narxi. 2. Raqamli texnologiyalardan foydalanadigan loyihalar uchun korxona ajrata oladigan byudjetlar yetarli emas. 3. Raqamli texnologiyalardan foydalangan holda tizimlarning yuqori operatsion xarajatlari. 4. Ishlab chiqarish korxonalarining eskirgan texnik jihozlari yangi texnologiyalarni joriy etishni qiyinlashtirmoqda.
Inson omili	1. Raqamli texnologiyalarning afzalliklarini bilmaslik, raqamli transformatsiyaning mohiyatini va uning korxona rahbariyati va qaror qabul qiluvchilarga ta'sirini noto'g'ri tushunish. 2. Xodimlarning odatiy ish shakllarini o'zgartirishni istamasligi. 3. Raqamli texnologiyalar bo'yicha xodimlar malakasining pastligi. 4. Raqamli texnologiyalarni joriy qiluvchi va qo'llab-quvvatlovchi xodimlarning malakasi yo'qligi.
Psixologik to'siqlar	1. Etarli shaxsiy tajribaning yo'qligi yoki boshqa korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanishning salbiy tajribasi. 2. Raqamli texnologiyalardan foydalanmasdan korxona faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirish imkoniyati. 3. Axborot xavfsizligini ta'minlash, maxfiylikni saqlash.
Tashkiliy to'siqlar	1. Texnologiyalarni mavjud IT landshaftiga va korxonaning joriy infratuzilmasiga integratsiya qilish zarurati. 2. Korxonalarining qattiq tashkiliy tuzilmasi, bu ichki jarayonlarni, qoidalarni, ish jarayonini, axborotni olish va qayta ishlash yondashuvlarini o'zgartirishni qiyinlashtiradi.

Inson omili, bilim yetishmasligi, transformatsiyalar yo'lidagi asosiy eskirgan asbob-uskunalar, texnologiyalar to'siqlardir. Salbiy omillarning ta'siri va IT-tizimlar, mijozlarning odatlari ichki raqamli transformatsiyaga hissa ijtimoiy-iqtisodiy tizimda raqamli qo'shadigan va raqamlashtirish

jarayonlarini tezlashtirish uchun sharoit yaratadigan omillar ta'sirini faollashtirish va kuchaytirish orqali qoplanishi mumkin.

Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning raqamli transformatsiyasiga yordam beradigan asosiy omillarni batafsil ko'rib chiqamiz:

1. Boshqaruvni qo'llab-quvvatlash. Raqamli transformatsiyani tashkilot rahbari yoki bir guruh tashkilotlar (davlat va munitsipal boshqaruvda – «birinchi» mansabdor shaxslar) qo'llab-quvvatlashi va rag'batlantirishi lozim. Bu rejalashtirilgan o'zgarishlarni muvaffaqiyatli amalga oshirishning zaruriy shartidir. Rahbariyaning asosiy vazifasi – innovatsiyalarni xodimlarga yetkazish va ularning har biriga qanday ta'sir qilishini ko'rsatishdan iboratdir. Yangi jarayonlar ba'zi xodimlarning ishini yo'qotishiga sabab bo'lishi mumkin. Rejalashtirilgan o'zgarishlar tushunmovchilik predmeti va o'zgarishlarga faol qarshilik ko'rsatishga sabab bo'lmisligi uchun mazkur haqiqatni yashirmaslik kerak.

2. Kompetensiya markazining mavjudligi. Operatsion darajadagi o'zgarishlarni amalga oshirish uchun jarayonning muayyan jihatlari uchun mas'ul bo'lgan bo'limlar xodimlaridan iborat o'zaro faoliyat guruhni yaratish kerak. Ko'pincha buning uchun turli xil profildagi xodimlardan - mijozlar tajribasi dizaynerlari va dizaynerlaridan, marketologlardan, IT vakillaridan va boshqalardan iborat alohida vakolat markazi tuziladi. Bu jamoa a'zolari yangi g'oyalarga ochiq bo'lishi, talab qilinadigan ko'nikmalarga ega bo'lishi va tajribadan qo'rqqanligi muhim. Bunday markaz kompaniya ichidagi ilg'or tajribalarni efirga uzatib, muntazam faoliyat yuritishi mumkin. E'tibor bering,

ba'zi hollarda (bu jahon tajribasi bilan tasdiqlangan), kompaniya yoki kompaniyalar guruhi uchun vakolatlar markazini yaratish muammosini hal qilish uchun ixtisoslashtirilgan xizmat ko'rsatuvchi operatorni jalb qilish samarali yechim bo'lishi mumkin.

3. Tashkiliy transformatsiya.

An'anaga ko'ra, yangi biznes jarayonlari mavjud tashkiliy tuzilma doirasida uzoq vaqt davomida mavjud jarayonlarda ishlaydigan xodimlar tomonidan amalga oshiriladi. Ushbu yondashuvda katta xavf mavjud bo'lib, yangi jarayonlarga o'tishda xodimlarga ko'proq kuch kerak bo'ladi. Operatsion samaradorlikni saqlash va parallel ravishda yangi ish qoidalariga o'tish kerak. Darhaqiqat, xodimlar harakat tezligini o'zgartirmasdan, yo'lda «poyabzalni almashtirishlari» kerak. Bundan tashqari, u salbiy fon yaratishi va yashirin sabotaj yoki ochiq norozilikni keltirib chiqarishi mumkin.

4. Eski tizimlar bilan evolyusion integratsiya.

Biznes jarayonlarining raqamli transformatsiyasi bir vaqtning o'zida bartaraf qilinishi mumkin bo'lmagan ko'plab eski tizimlarga ta'sir qiladi. Eski tizimlarni yangi jarayonlarga integratsiya qilishga harakatlar noaniq ravishda o'zini oqlash muddati bo'lgan uzoq loyihalar bilan to'ladir. Bir necha yil o'tgach, amalga oshirilgan ishlar endi ahamiyatiz bo'lib chiqishi mumkin. Bunday xavflarni kamaytirish uchun raqamli transformatsiya bo'yicha qarorlarni bosqichma-bosqich qabul qilish va amalga oshirishga harakat qilish muhimdir. Ba'zan yangi xizmatlar va eski tizimlar o'rtasida integratsiya interfeyslarini yaratish yoki ikkinchisini to'liq almashtirishda «yangi relslarga» o'tish uchun oddiy vaqtinchalik

yechimlardan foydalanish mantiqan to'g'ri keladi.

5. Mijozlarni jalb qilish va rag'batlantirish. Mijozlarning odatlari asta-sekin o'zgaradi, bu esa yangi xizmat ko'rsatish texnologiyalarini joriy etishni sekinlashtiradi. Bu omil butun xizmat ko'rsatish sohasi rivojlanishini global to'xtatuvchi omil hisoblanadi. Iste'molchi xatti-harakatlarining yangi modellarini rivojlantirish raqamli transformatsiyaning muhim elementidir. Iste'molchilarning yangi xizmatlardan foydalanishni boshlashiga to'sqinlik qiladigan asosiy sabablarni aniqlash va bunday mijozlarni jalb qilish bo'yicha faoliyatni rivojlantirish muhimdir. Trening, foydani ko'rsatish, rag'batlantirish bilan birga, natijalarga erishishga imkon beradi. Yangi qoidalar bo'yicha o'zaro munosabatlarning birinchi tajribasi muvaffaqiyatli va emotsional jihatdan ijobiy bo'lishi muhimdir.

6. Biznes jarayonlarini boshqarishning moslashuvchan modeli. Yangi voqelikda biznes-jarayonlarni optimallashtirish va reinjiniring qilishning klassik nazariyasi yangi, moslashuvchan yondashuvlar bilan to'ldiriladi. Biznes jarayonlarining an'anaviy tavsifi o'tmishda qolmoqda. Bunday tavsif tezda eskiradi va uning dolzarbligini saqlab qolish uchun jiddiy mehnat xarajatlari talab qilinadi. Biznes jarayonlaringizni yangilab turishning yeng yaxshi usuli bu real vaqtda tashkilotingizning biznes jarayonlarini boshqarish vositalaridan foydalanishdir. Yangi yondashuvning yana bir xarakterli xususiyati jarayonni optimallashtirish sikl vaqtini qisqartirishdir. Amalga oshirilgan o'zgarishlarni baholash uchun A\B testi, nazorat guruhlari va boshqa vositalardan foydalanish salbiy natijalarning minimal xavfi bilan jarayonlardagi o'zgarishlarni

tezda tekshirish va amalga oshirish imkonini beradi.

7. Texnologik bazani shakllantirish. Raqamli transformatsiya jarayoniga kirishdan oldin tegishli texnologik yechimlar asosini shakllantirish kerak, ular asosida raqamlashtirish jarayonlari quriladi:

– faoliyatni avtomatlashtirishning yuqori darajasi, infratuzilmani virtualizatsiya qilish, tashkilot axborot texnologiyalari tizimlarining sifati va tayyorligi;

– ma'lumotlarni sinxronlashtirish va raqamlashtirish: alohida tashkilot doirasida to'planishi mumkin bo'lgan barcha ma'lumotlar raqamli makonda barcha darajalarda qarorlar qabul qilish uchun haqiqiy asosga aylanadi;

Xulosa va takliflar.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalini boshqarish tamoyillarini aniqlanadi. Shunga ko'ra, innovatsiyalarni xodimlarga yetkazish, operatsion darajadagi o'zgarishlarni amalga oshirish, yangi biznes jarayonlari mavjud tashkiliy tuzilma doirasida uzoq vaqt davomida mavjud jarayonlarda ishlaydigan xodimlar tomonidan amalga oshirilishi, eski tizimlarni yangi jarayonlarga integratsiya qilish, yangi modellarini rivojlantirish, raqamli transformatsiya jarayoniga kirishdan oldin tegishli texnologik yechimlar asosini shakllantirilishi bo'yicha ko'rsatkichlar tasnifi ishlab chiqildi.

Mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotning samarali rivojlanishi uchun eng muhim shartlardan biri – unga mos keluvchi institutsional muhitni shakllantirish hisoblanadi.

Xuddi shuning uchun xam O'zbekiston Respublikasi raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish dasturida kadrlar tayyorlash masalasi va ta'lim

tizimi tashkilotlari asosiy omillar qatoriga kiritilishi va unga alohida bo'lim bag'ishlanishi kerak. Ushbu dastur kadrlar va ta'lim bilan bog'liq quyidagi asosiy yo'nalishlarni belgilab berilishi lozim:

- yuqorida ko'rsatilgan hal qiluvchi texnologiyalar yo'nalishlari bo'yicha kadrlar tayyorlashni yo'lga qo'yish;

- bu yo'nalishlar bo'yicha chuqur bilimga ega kadrlar tayyorlanishi mumkin bo'lgan ta'lim tizimini yaratish;

- raqamli iqtisodiyot uchun kerakli bo'lgan yukori malakali mutaxassislarni o'rta va oliy ta'lim muassasalarida ham tayyorlashni yo'lga qo'yish;

- raqamli iqtisodiyotni har tomonlama o'rganish uchun kerakli

bo'lgan o'zbek tilidagi zamonaviy ilmiy va amaliy adabiyotlar yaratish;

- zamonaviy raqamli iqtisodiyot talablariga javob beradigan mehnat bozorini tashkil qilish mexanizmlarini ishlab chiqish;

- malakali dasturchilar va injener-texnik xodimlarni tayyorlashni yo'lga qo'yish;

- kadrlarning raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishdagi ishtirokini moliyalashtirish va bu ishni yuqori darajada rag'batlantirish tizimini yaratish;

- raqamli iqtisodiyot sohasidagi xorijiy tajribalarni o'rganish va ularni respublika iqtisodiyotiga tatbiq qilish;

- elektron platformalar texnologiyalaridan foydalangan holda iqtisodiyotning turli sohalari bo'yicha milliy ekotizimlar yaratish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Becker, G. S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. — Chicago: University of Chicago Press, 1994.
2. Schwab, K. The Fourth Industrial Revolution. — Geneva: World Economic Forum, 2016.
3. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future. — New York: W. W. Norton & Company, 2018.
4. Florida, R. The Rise of the Creative Class. — New York: Basic Books, 2019.
5. OECD. Human Capital in the Digital Economy: Policy Report. — Paris: OECD Publishing, 2021.
6. Lucas, R. E. On the Mechanics of Economic Development. — Journal of Monetary Economics, 1988.
7. Abdurahmonov, Q. X. Inson kapitali va innovatsion rivojlanish iqtisodiyoti. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
8. Xudoyberdiyev, Z. Y. Raqamli iqtisodiyot sharoitida inson resurslarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish. — Toshkent: TDIU nashriyoti, 2022.
9. Vahobov, A. V. Inson kapitali: nazariya, tahlil va rivojlanish mexanizmlari. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
10. Islomov, M. M. Innovatsion menejment va inson kapitali boshqaruvi. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2023.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son Farmoni. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida. — Toshkent, 2020-yil 5-oktabr.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-5102-son Qarori. "Inson kapitalini rivojlantirish konsepsiyasi – 2030"ni tasdiqlash to'g'risida. — Toshkent, 2021-yil 11-iyun.

CONTENTS

1	Arabov Nurali Uralovich	4-12
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RISK LARNING SHAKLLANISHI: SABABLARI, TURLARI VA YO'NALISHLARI	
2	Мухсинова Парвина Абулкосимовна, Шоххусайнзаде Шохруз	13-25
	МЕХАНИЗМЫ ПРОСТРАНСТВЕННОЙ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОЙ СИСТЕМЫ РЕГИОНА	
3	Turdibekov Xasan Ibragimovich	26-32
	TURIZMNI STRATEGIK RIVOJLANTIRISHNING HORIJ TAJRIBASI	
4	Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	33-38
	RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA XIZMATLAR SIFATINI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	
5	Tileuov Erkinbay Muratbaevich	39-46
	RAQAMLI IQTISODIYOTDA INSON KAPITALINI BOSHQARISH TAMOIYILLARI VA USULLARI	
6	Х.А.Абдукадырова	47-53
	ОЦЕНКА НЕДВИЖИМОСТИ В РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ПУТИ ЕЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	
7	Ахмедова Азиза Тохировна	54-58
	СИСТЕМА ИННОВАЦИОННОГО СТРАТЕГИЧЕСКОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ	
8	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	59-65
	IQTISODIYOTDA BARQAROR RIVOJLANISH NAZARIYASI VA UNING AMALIY TATBIQLARI	
9	Ibragimov Sardorbek Xusanovich	66-70
	TURIZMDA OMMAVIY TADBIRLARNI O'TKAZISHDA INSON RESURSLARINING AHAMIYATI	
10	Axmedov Sanjar Temur o'g'li	71-76
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH USULLARI VA BOSQICHLARI	
11	Ergashev Shoxrux Axtamovich	77-83
	YANGI O'ZBEKISTONDA AHOLI O'SISH STATISTIKASINING AHAMIYATI VA PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	
12	Муродов Шавкат Фарходович	84-90
	ОПТИМИЗАЦИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ СРЕДСТВ В МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	
13	Tursunov Xasan Xolmuminovich, Samiyeva Muxlisa Olim qizi	91-97
	TURISM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA MADANIY MEROS OBYEKTARIDAN FOYDALANISH (RAQAMLASHTIRISH, VIRTUAL TURIZM VA BOSHQALAR)	
14	Toshmurza Raxmanov, Qobulov Dilshod Qodir o'g'li	98-103
	XUSUSIY TADBIRKORLIK KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	
15	Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	104-110
	AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDA BANDLIK SIYOSATINING SAMARADORLIGI	

16	Sultanova Nigina Utkurovna	111-115
	BARQAROR TURIZM MEZONLARI ASOSIDA MEHMONXONA XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASH MODEL	
17	Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	116-124
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA ISH BILAN BANDLIK DARAJASINI BAHOLASH USHLBLARI	
18	Amriddinova Muslima Zayniddinovna, Axrorova Munavvar Farxod qizi	125-129
	ELEMENTLARINING O'ZARO MUNOSABATI VA ULARNI SAMARALI QO'LLASH AHAMIYATI	
19	Azizova Nilufar Ikrom qizi	130-135
	XIZMAT KO'RSATISH SOHALARIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNI VA AHAMIYATI	
20	Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	136-143
	IJTIMOY XIZMATLAR RIVOJLANISHINING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	
21	Mamirov Zamir Uzoq o'g'li	144-155
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI XO'JALIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHGA USHLBIY YONDASHUV	
22	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	156-161
	MAMLAKATIMIZDA TURIZMNING RIVOJLANISH HOLATI VA TENDENSIYALARI TAHLILI	
23	Jin Bochen	162-166
	RURAL E-COMMERCE AND TECHNOLOGICAL INNOVATION: LESSONS FROM CHINA AND UZBEKISTAN	
24	Shamsiyev Davlatxon Shuxratxon o'g'li	167-173
	RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDA INVESTITSION DASTURLAR XAVFINI KAMAYTIRISH YO'LLARI	
25	Ye Hanlong	174-178
	SUCCESSFUL EXPERIENCES AND POLICY IMPLICATIONS OF THE SHANGHAI FREE TRADE ZONE FOR DEVELOPING COUNTRIES	
26	Amirov Akmal Mexrojovich, Sayitmurodov Og'abek Farxod o'g'li	179-187
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	
27	Shirov Ravshan Izatullayevich	188-199
	РАЗВИТИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НА ТУРИСТИЧЕСКОМ РЫНКЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	
28	Abduvaliyev Abdurahim Salim o'g'li	200-205
	RAQAMLI MARKETING VOSITALARINING GASTRONOMIK TURIZM RIVOJIGA TA'SIRI VA UNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)	
29	Zhang WenRui	206-210
	THE ROLES OF VENTURE CAPITAL AND ANGEL INVESTMENT IN INNOVATION FINANCING (EXPANDED)	
30	Abdumajitov Baxtiyor Dustbek o'g'li	211-216
	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORAT EKOTIZIMI VA TADBIRKORLIK IMKONIYATLARI (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	